

Oldambtster boeren verder met NKG

Door te ploegen laat de weerbarstige klei van het Oldambt zich altijd dwingen. Toch willen steeds meer akkerbouwers in het gebied van deze dure en tijdrovende klus af. Helemaal niks aan de grond doen – directzaai – werkt niet. Niet-kerend bewerken gaat steeds beter.

Gerhardus Roseboom (links) en Jaap van 't Westeinde bekijken de stand van phacelia. In het voorjaar willen ze hier zonder voorbewerking bieten in zaaien.

Copyright foto

Bert Waalkens, Nieuwolda:

'Niet overhaasten'

Sinds twee jaar doet Bert Waalkens op 20 hectare aan niet-kerende grondbewerking. Op dat deel bewerkt hij de stoppel direct na de oogst met een combinatie van een bouwvoorlichter en een kopeg. De Rabe Combidigger tilt met zijn kromme tanden de bouwvoor op, waarna de kopeg de oogstresten door de toplaag mengt en deze egaliseert. „Op die manier blijft de mooie, verweerde grond bovenin en krijgt het stro de kans om te verteren”, zegt Waalkens. Na de bewerking blijft hij van de grond af tot het moment van zaaien. Zaaien doet hij met een combinatie van kopeg en zaaimachine. Net als op het geploegde land gebeurt dat na een bespuiting met Roundup, om duist en ander onkruid te vernietigen. De Oldambtster akkerbouwer is voorzichtig enthousiast over zijn nieuwe werkwijze. „Het werkt goed. Aan het begin van de teelt zie je dat het gewas iets stikstoftekort heeft, maar dat trekt snel bij. We moeten er vlaggetjes neerzetten, anders kunnen we de scheidings verderop in het seizoen niet meer zien.” Qua opbrengst kan hij geen verschil merken met het geploegde deel. Dat geldt ook voor

aantasting door ziekten en plagen. „Misschien dat er iets meer duist voorkomt, maar dat is vooral een gevoel. Bekend is dat ploegen 60 procent van het duistzaad vernietigt. Ook de uitgangssituatie voor de ziektebestrijding zal bij NKG iets minder gunstig zijn, vanwege de gewasresten waarop schimmels kunnen overleven. Maar met de huidige tarweprijzen zit het spuitschema toch wel dicht en verwacht ik niet dat het gevaar oplevert.”

Ondanks zijn goede ervaringen is Waalkens nog niet van plan zijn hele bedrijf om te schakelen naar niet-kerend. Hij wil er zeker van zijn dat het systeem robuust is. „Onze voorouders hebben niet voor niets zo lang geploegd. Ploegen kan onder bijna alle omstandigheden. Voor NKG luisteren de omstandigheden nauwer. De grond moet even afdrogen. En voorafgaand aan de bietenteelt zie ik het voorlopig niet zitten om ploegen achterwege te laten.” Niettemin gelooft de akkerbouwer dat de trend naar niet-kerend doorzet. Voor zijn nog jonge zaaimachine heeft hij net schijven besteld. „Op zich lukt het zaaien ook op NKG-land prima met kouters, maar schijven zijn bedrijfszekerder.”

Het is raar spul, de Oldambtster klei. Als de toplaag los is, en het is droog, dan kun je er alles mee, zeggen de akkerbouwers in het gebied. Maar is het nat, blijf dan maar thuis. Zelfs lopen valt dan niet mee. Op deze grond overschakelen naar een nieuwe manier van grondbewerken is dan ook, op zijn zachtst gezegd, een uitdaging. „De opties zijn beperkt”, zeggen bedrijfsleider Gerhardus Roseboom en onderzoeker Jaap van 't Westeinde van proefboerderij Ebelsheerd in Nieuw-Beerta. Sinds 2003 loopt er onderzoek naar ploegloze grondbewerking.

Dat onderzoek begon met directzaai. Op Ebelsheerd en op praktijkpercelen bij een groepje graantelers uit het gebied is jarenlang zonder enige vorm van bewerking in de stoppel gezaaid met een directzaaimachine. De belangrijkste stimulans was het verlagen van de teeltkosten. De tarweprijs bedroeg destijds 9,5 cent per kilo. Ondanks dat de prijs inmiddels is verdubbeld, blijft dit actueel, vanwege de sterk gestegen brandstofprijzen. Daarnaast willen akkerbouwers hun bewerkingscapaciteit opschroeven, omdat de bedrijven groter worden. En ook de milieuwinst telt mee.

De resultaten van directzaai waren aanvankelijk veelbelovend. Na een opbrengsttip van ongeveer een ton per hectare ten opzichte van

ploegen, leken de opbrengsten zich na enige jaren te herstellen. Van 't Westeinde: „In 2010 zaten we op nog maar 300 tot 400 kilo verschil. Dat bood perspectief. Maar in de jaren daarna viel het systeem door de mand, zeer waarschijnlijk door een reeks natte oogstjaren. De draagkracht van de grond was enorm, maar de grond verdichtte te veel. Meerdere telers moesten overzaaien en het opbrengstverschil met ploegen liep op tot wel 1,5 ton per hectare. Bij de huidige graanprijzen laat je dan 300 euro per hectare liggen. Dat is te veel.” Afgelopen najaar heeft Roseboom het directzaaigedeelte op Ebelsheerd omgeploegd. Er was geen financiering meer voor de proef en zelf is hij ervan overtuigd dat de grond enige mate van bewerking nodig heeft. „We hebben in de afgelopen tien jaar vier keer gezegd: 'Eigenlijk moeten we overzaaien'. Als je dat zo vaak zegt, is het geen systeem.”

Bouwvoorlichter

Gelukkig valt er tussen ploegen en directzaai nog een wereld te winnen. In de loop der jaren is het onderzoek steeds meer verschoven in de richting van niet-kerende grondbewerking. Een groeiende groep telers boekt daar goede resultaten mee.

Een veel gebruikt werktuig is de bouwvoorlichter. De woeler met kromme tanden tilt de bouwvoor op en laat deze vallen, waardoor de grond breekt. Op die manier blijft de mooie, verweerde grond bovenin en worden verdichtingen door sporen toch opgeheven en kan zuurstof de grond binnendringen. Het benodigde vermogen voor de bewerking valt mee. Roseboom: „Met een 145 pk trekker krijgen we een 4 meter brede machine gemakkelijk met 6 kilometer per uur door de grond.” De punten van de tanden lopen ongeveer op de oude ploegdiepte van 20 tot 25 centimeter. Ebelsheerd testte ook een combinatiewerktuig van Sumo, een Lemken Karat, een intensieve woeler van Evers en een spitmachine. De laatste bleek minder geschikt voor de Oldambtster klei. Roseboom: „Die slaat de grond letterlijk in elkaar.”

Leergeld

Roseboom en Van 't Westeinde schatten dat ongeveer 30 procent van de telers in het Oldambt 'iets doet met NKG'. De helft daarvan heeft geïnvesteerd in een nieuw werktuig. „Dat laat zien dat NKG doorzet”, verklaart Van 't Westeinde. „Aan de andere kant is er een grote categorie die er niks van wil weten. ►

Wouter Westerhof, Woldendorp:

‘Meer capaciteit, minder kosten’

Bij akkerbouwer en loonwerker Wouter Westerhof is capaciteit de belangrijkste reden om de ploeg zoveel mogelijk in de schuur te laten. Jaarlijks heeft hij zo'n 400 hectare te bewerken, waarvan een deel in loonwerk. „Voor dat areaal zou ik twee man en twee ploegcombinaties moeten hebben. Dat is niet alleen duurder, je kunt ook niet iedereen met een ploeg op pad sturen.”

Sinds 2007 bewerkt hij zijn grond zoveel mogelijk niet-kerend. Zodra de stropers van het land is, gaat eerst een Kockerling-cultivator diagonaal over het land. Deze lange machine heeft veel tanden en veel ruimte, waardoor hij goed egaliseert en mengt. Vervolgens blijft de grond een paar uur liggen, zodat deze even kan oprijzen. Daarna volgt over de andere diagonaal een bewerking met een 4,5 meter brede Sumo Trio. Deze machine combineert drie bewerkingen: een bouwvoorlichter tilt de grond op, de schijven daarachter egaliseren en mengen en een rol drukt de grond weer aan. Dat laatste zorgt ervoor dat de toplaag weer aansluiting vindt bij de ondergrond, zodat er geen natte sponslaag ontstaat.

De voorbereiding met de Kockerling is nodig om in nattere jaren het land goed vlak te krijgen. Alleen als de oogst zonder sporen van het land is gekomen, laat hij het werktuig in de schuur staan. Zaaïen doet hij met een 6 meter brede Vaderstad-schijvenzaaimachine, die de grond eerst nog even losjes bewerkt en egaliseert.

Westerhof is tevreden. „In het verleden hebben we wel eens geëxperimenteerd met een gewone cultivator, maar dan trek je te veel gaten. Nu gaat het goed. De gewassen staan er prima bij en je merkt dat de grond meer draagkracht heeft.”

Ook voorafgaand aan de bieten 'sumoot' Westerhof: „Wij zaaïen er in het voorjaar zo in. Toch kan ik niet zonder ploeg. Afgelopen najaar hebben we vrij laat bieten gerooid en sporen gereden. Daar kan je geen Sumo inzetten. Dan moet je ploegen. Het viel me weer op hoeveel tijd dat kost. Met de Sumo heb je een blok van 20 hectare zo gedaan. Nu werd het nachtwerk.”

Naast capaciteit is brandstofbesparing een belangrijk punt voor Westerhof. Hij schat dat hij de helft minder brandstof verbruikt.

Ploegen en daarna een of twee keer kopeggen is weliswaar intensief, het is tegelijkertijd bijna een garantie voor een goede opkomst en beginontwikkeling van het gewas. Je hebt meer momenten dat je op je grond terecht kunt. NKG steekt nauwer. Hoewel NKG in theorie beter is voor de grond, hebben we nooit aangetoond dat opbrengsten hoger zijn. De kans dat je leergeld betaalt en de opbrengsten eerst wat lager zijn, is groter. Dat idee staat sommige telers tegen.”

Een grotere kans op problemen met ziekten en

plagen is een andere reden die in het nadeel spreekt van NKG. Met name van DTR ervaart Roseboom een hogere ziektedruk. Maar bij een gangbaar, drievoudig spuitschema ziet hij geen verschillen in aantasting door schimmelsekten verderop in het jaar. Ook duist kan zich op papier sneller uitbreiden bij NKG, maar ook daarvan ziet Roseboom in het veld geen bewijs. „Ik dacht toen we stopten met ploegen: het zal een bende worden. Maar ik kan het verschil niet zien. Het enige nadeel dat ik kan bedenken, is dat je minder snel het land op kunt. De

grond houdt meer vocht vast omdat de capillaire werking intact blijft. En de stro-opbrengst blijft licht achter, omdat het gewas iets gedrongener is. Wellicht dat we NKG-tarwe een keer minder met groeiregulatie kunnen spuiten.”

Suikerbieten

Samen met de telers in het gebied blijft Ebelsheerd zoeken naar mogelijkheden om de NKG-aanpak te optimaliseren. Hun doel is: één keer een hoofdgrondbewerking uitvoeren en daarna in één keer met een zaaicombinatie afmaken.

In pure maaidorsbouwplannen is er al veel mogelijk. Ook voor strokenteelt, waarbij de grond strooksgewijs wordt bewerkt, en het systeem Claydon, waarbij direct achter een tand wordt gezaaid, zien Roseboom en Van 't Westeinde mogelijkheden. Maar een bouwplan met voorjaarsgewassen vraagt meer creativiteit. Het liefst zaaïen de Oldambtster boeren de suikerbieten in het voorjaar zonder enige voorbereiding. Dat betekent dat de grond al vlak moet liggen. Ter bescherming van de bodem en het bodemleven zou het het mooist zijn als de grond bedekt is, denken de onderzoekers. Maar met groenbemesters is in het Oldambt weinig ervaring. Roseboom en van 't Westeinde laten een perceel zien waar verschillende groenbemesters staan, waaronder phacelia, haver en gele mosterd. „Hier willen we in het voorjaar direct bieten inzaaïen. De loonwerker krabde zich al achter de oren toen hij het zag, maar we gaan het proberen.” ■

Copyright foto

Deze tarwe (de foto is van begin februari) is gezaaid met een Claydon-machine. Achter een dunne tand legt die het zaad direct in de losse grond.